

โมเดลความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ส่งผล ต่อสุขภาวะทางปัญญาของวัยรุ่น Model of Family Relationship to Intellectual Well – Being of Adolescence

¹ธันนัตชัย พัฒนะสิงห์, พระมหาเผื่อน กิตติโสภโณ,
พระครูพิพิธปริยัติกิจ และ ลำพอง กลมกุล

¹Thananchai Pattanasing, Phramaha Phuen Kittisobhano,
Phragrupipitpariyattikit and Lampong Klomkul

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

¹Corresponding Author. Email: ekmcukk@gmail.com

บทคัดย่อ

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่แสดงอิทธิพลของความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางปัญญาของวัยรุ่น พบว่า อิทธิพลของความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางปัญญาของวัยรุ่นมีค่าไคสแควร์เท่ากับ 37.38 องศาอิสระ (df) เท่ากับ 25 ความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ .053 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ .990 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ .970 และค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ .030 ความสัมพันธ์ในครอบครัวสามารถอธิบายความแปรปรวนของปัจจัยจิตลักษณะได้ร้อยละ 68.00 ความสัมพันธ์ในครอบครัวและปัจจัยจิตลักษณะสามารถอธิบายความแปรปรวนของสุขภาวะทางปัญญาได้ร้อยละ 29.00 เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางปัญญา พบว่า อิทธิพลทางตรงจากความสัมพันธ์ในครอบครัวส่งผลต่อสุขภาวะปัญญามีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.530 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่ไม่ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากปัจจัยจิตลักษณะ นอกจากนั้น ปัจจัยจิตลักษณะยังได้รับอิทธิพลทางตรงจากความสัมพันธ์ในครอบครัว โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.83 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : อิทธิพล; ความสัมพันธ์ในครอบครัว; สุขภาวะทางปัญญา; วัยรุ่น

Abstract

The validity of the causal relationship model showing the influence of family relationships affecting an intellectual well-being of adolescents, it found that the influence of family relationships affecting an intellectual well-being of adolescents was of the chi-squared of 37.38, degree of freedom (df) of 25, the probability (p) .053, Goodness of Fit (GFI) .990, Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI).970 and Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) of .030, family relationships could have explained the variance of mental factors at 68.00 %, family relationships and psychosocial factors could have explained the variance of intellectual well-being at 29.00 %. Considering the direct effect and indirect effect on intellectual well-being, it found that the direct effect from a family relationship affected intellectual well-being with a statistically significant degree of 0.530 at .01 level, but did not have indirect effect from mental factors. In addition, mental factors had also directly affected by family relationships with a statistically significant degree of effect of 0.83 at the .01 level.

Keywords: Effects; Family Relationship; Intellectual Well – Being; Adolescence

บทนำ

สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานขนาดเล็กที่สุดแต่สำคัญที่สุดของสังคม โดยทำหน้าที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพคนให้มีสุขภาวะที่ดี และพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ให้แก่สมาชิกในครอบครัวเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ อีกทั้งครอบครัวเป็นแหล่งบ่มเพาะหล่อหลอมถ่ายทอดค่านิยมความเชื่อและอบรมขัดเกลาสมาชิกในครอบครัวให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ครอบครัวจึงมีความสำคัญและมีอิทธิพลที่สุดต่อชีวิตมนุษย์ทุกคน ถือได้ว่า ครอบครัวเป็นรากฐานสำคัญยิ่งของชุมชนและสังคมซึ่งนำไปสู่ความเจริญอย่างยั่งยืนของประเทศชาติ ดังจะเห็นได้ว่า การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มาใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นบ่อเกิดของทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญต่อเนื่องไปอย่างไม่จบสิ้น การอยู่ร่วมกันไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ลูกซึ่งเป็นครอบครัวเดี่ยวหรือพ่อแม่ลูกอยู่กับปู่ย่าตายาย เป็นครอบครัวขยาย หรือแม้กระทั่งครอบครัวรูปแบบอื่นๆ ต่างก็มีเป้าหมายของการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและมั่นคง ซึ่งองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ครอบครัวมีความสุข หรือเป็นคุณสมบัติของครอบครัวไทยที่พึงประสงค์ คือ สมาชิกทุกคนในครอบครัวมีความรักใคร่กลมเกลียว มีความรับผิดชอบ ประกอบอาชีพสุจริต รู้จักประหยัดเก็บออมสร้างฐานะครอบครัวให้มั่นคง พ่อแม่เป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม ไม่ทะเลาะเบาะแว้งทำร้ายกันและกัน มีทักษะการอบรมเลี้ยงดูบุตรให้เป็นคนดีและส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาศึกษาตามศักยภาพ สมาชิกในครอบครัว มีสุขภาพดี สถานที่อยู่อาศัยปลอดภัยถูกสุขลักษณะปราศจากมลพิษ มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย และสมาชิก รู้จักคุณค่าตนเอง มีส่วนร่วมและบำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าสุขภาวะทางปัญญาเป็นสิ่งสำคัญที่สำคัญที่จะช่วยพัฒนาบุคคลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตนเองไปสู่การมีความสุขในสังคม การพัฒนาสุขภาวะทางปัญญาตามแนวคิดทางพุทธศาสนามีจุดเด่นอยู่ที่เป็นการพัฒนาที่เน้นตัวบุคคลเป็นศูนย์กลางการพัฒนาซึ่งเริ่มจากการพัฒนาจิตใจให้ละชั่ว เพิ่มพูนสิ่งดีและฝึกจิตให้บริสุทธิ์ อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาที่เน้นความยั่งยืน และการพัฒนาตนเองตลอดชีวิต เพราะพุทธศาสนาเชื่อในศักยภาพของมนุษย์ทุกคนว่า สามารถพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ด้วยความเพียรแห่งตน คือมีตนเป็นที่พึ่ง และยกย่องผู้ที่มีการฝึกฝนตนเอง เพื่อพยายามพาตัวเองออกจากกองทุกข์ซึ่งจะทำให้เกิดความสุขอย่างแท้จริงและยั่งยืน จุดเน้นดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ที่เชื่อในความสามารถของมนุษย์ที่จะแก้ไขปัญหาของตนเองและเป้าหมายสูงสุดของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมก็คือการช่วยให้กลุ่มเป้าหมายมีเป้าหมายและสนับสนุนเป้าหมายในการพัฒนาของตนเอง โดยกระบวนการเพิ่มภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยอาศัยการพัฒนาปัญญาตามแนวคิดทางพุทธศาสนาจนเข้าใจและเข้าถึงภาวะแห่งความสุขได้ด้วยตนเอง หรือการกลายเป็นคนที่มีสุขภาวะทางปัญญานั้นเอง

ผู้วิจัย จึงมีความสนใจศึกษาอิทธิพลของความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางปัญญาของวัยรุ่น เพื่อนำผลการศึกษานี้ไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวอย่างถูกต้องเหมาะสม ทำให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ต่อสังคมและต่อประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางปัญญาจากครอบครัวที่เป็นแบบอย่างที่ดี
2. เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่แสดงอิทธิพลของความสัมพันธ์ในครอบครัว ที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางปัญญาของวัยรุ่น
3. เพื่อตรวจสอบความตรงของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่แสดงอิทธิพลของความสัมพันธ์ในครอบครัว ที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางปัญญาของวัยรุ่นที่พัฒนาขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยใช้วิธีการเชิงปริมาณเพื่อขยายผลการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 7 ครอบครัว การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นวัยรุ่น จำนวน 540 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติบรรยายและการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป และตรวจสอบความตรงของโมเดลที่พัฒนาขึ้นด้วยโปรแกรม LISREL

ผลการวิจัย

การศึกษาอิทธิพลความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางปัญญาจากครอบครัวที่เป็นแบบอย่างที่ดี พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะทางปัญญา ประกอบด้วย 1) ความสัมพันธ์ในครอบครัว ได้แก่ การใช้เวลาในการทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว การพูดคุยปรึกษาหารือและตัดสินใจในเรื่องสำคัญของสมาชิกในครอบครัว การแสดงออกซึ่งความรักและความเอื้ออาทรต่อกันทั้งทางกาย วาจา ใจ ของสมาชิกในครอบครัว และการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสมของสมาชิกในครอบครัว 2) ปัจจัยจิตลักษณะ ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความเชื่อมั่นในตนเอง การเผชิญปัญหา และความสัมพันธ์กับเพื่อน 3) สุขภาวะทางปัญญา ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (รู้) การควบคุมตนเอง (ตื่น) และความพอใจในชีวิต (เบิกบาน)

พัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่แสดงอิทธิพลของความสัมพันธ์ในครอบครัว ที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางปัญญาของวัยรุ่น

จากการศึกษาด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพทั้งการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการศึกษาภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก สามารถนำมาสร้างเป็นนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรแฝงและตัวแปรสังเกตได้ ดังต่อไปนี้

1. ตัวแปรภายนอกแฝงและตัวแปรสังเกตได้

1) ความสัมพันธ์ในครอบครัว หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว และเครือญาติหรือบุคคลอื่นๆ ที่อาศัยรวมอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน โดยวัดจากตัวแปรที่สังเกตได้ 4 ตัวแปรคือ 1) ใช้เวลาในการทำกิจกรรมที่มีประโยชน์ร่วมกัน 2) มีการสนทนาพูดคุย ปกษษาหารือกัน 3) มีการแสดงออกซึ่งความรักเอื้ออาทรต่อกันทั้งทางกาย วาจา และใจ และ 4) ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างเหมาะสม

- (1) การใช้เวลาในการทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว หมายถึง การที่สมาชิกในครอบครัวได้ทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ทั้งในบ้านและนอกบ้าน ได้แก่ การรับประทานอาหาร การทำงานบ้าน การพักผ่อนหย่อนใจ การเล่นเกม การเยี่ยมญาติมิตรเพื่อนฝูง การร่วมพิธีกรรมงานบุญ กิจกรรมทางศาสนา และกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์
- (2) การพูดคุย ปกษษาหารือ และตัดสินใจในเรื่องสำคัญต่างๆ ของสมาชิกในครอบครัว หมายถึง การที่สมาชิกในครอบครัว ได้ร่วมสนทนาพูดคุย แสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ และปรึกษาหารือ ในการแก้ปัญหาต่างๆ ของครอบครัว
- (3) การแสดงออกซึ่งความรักและความเอื้ออาทรกัน ทั้งทางกาย วาจา และใจของสมาชิกในครอบครัว หมายถึง การให้ความรัก ดูแลเอาใจใส่ ให้ความเคารพนับถือ ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน รวมทั้งการแสดงออกด้วยการไหว้ กอด หอม ลูบ และสัมผัสอย่างอ่อนโยนของสมาชิกในครอบครัว
- (4) การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสมของสมาชิกในครอบครัว หมายถึง การที่สมาชิกในครอบครัวร่วมกัน รับผิดชอบงานของตนเองและส่วนรวม แบ่งเบาภาระซึ่งกันและกัน มีการอบรมสั่งสอน ปลูกฝังสิ่งที่ดีงาม และเป็นแบบอย่างที่ดีให้แกกัน รวมทั้งมีการกำหนดและยอมรับกฎระเบียบ หรือข้อบังคับของบ้านร่วมกัน เป็นต้น

2. ตัวแปรภายในแฝงและตัวแปรสังเกตได้

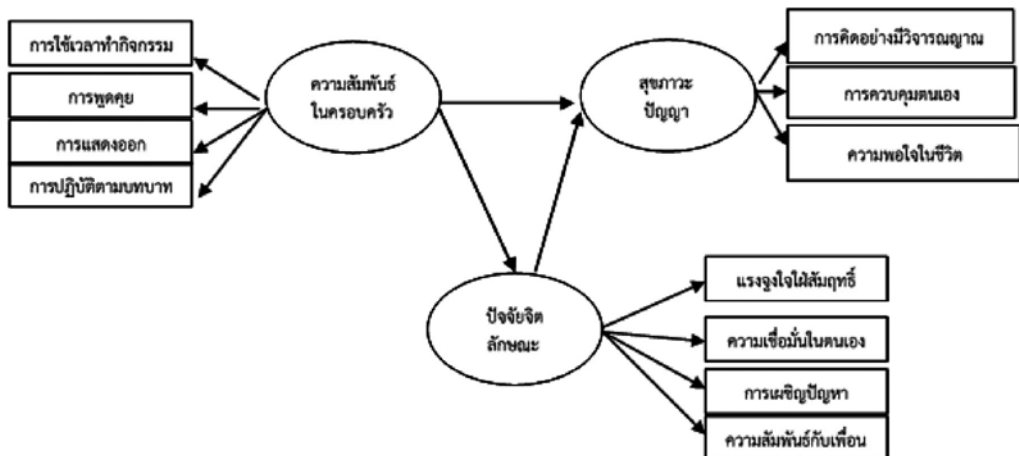
1) สุขภาวะทางปัญญา หมายถึง การที่บุคคลแสดงออกถึงการดำเนินชีวิตอย่างรู้ ตื่น และเบิกบาน โดยวัดจากตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร คือ 1) รู้ คือมองเห็นความเปลี่ยนแปลง มองเชื่อมโยง คิดแยกแยะพิจารณาแก้ปัญหาด้วยเหตุผล รู้จักมองแง่ดี สามารถแสวงหาความรู้ 2) ตื่น คือ ควบคุมตนเองด้านกาย วาจา ใจ เห็นใจผู้อื่น ความรับผิดชอบ 3) เบิกบาน คือภูมิใจในตนเอง พอใจในชีวิต สุขสงบทางใจ

- (1) รู้ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการมองเชื่อมโยงจากเหตุถึงผล รู้จักคิดพิจารณา และแก้ปัญหาด้วยการคิดแยกแยะ ไตร่ตรองตามเหตุผลอย่างรอบด้านมากกว่าใช้อารมณ์ รู้จักมองแง่ดี สามารถหาประโยชน์จากอุปสรรคหรือความทุกข์ สามารถเห็นสิ่งทั้งหลายที่เปลี่ยนแปลงตามความจริงที่เกิดขึ้น ยอมรับความจริงที่ว่าทุกสิ่งมีขึ้นมีลง มีดีมีเสีย และสามารถแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการที่ถูกต้อง เหมาะสม อย่างต่อเนื่อง

- (2) ตื่น หมายถึง ควบคุมตนเอง ด้านกาย วาจา ใจ เห็นใจผู้อื่น ความรับผิดชอบ
 (3) เบิกบาน หมายถึง ภูมิใจในตนเอง พอใจชีวิต สุขสงบทางใจ

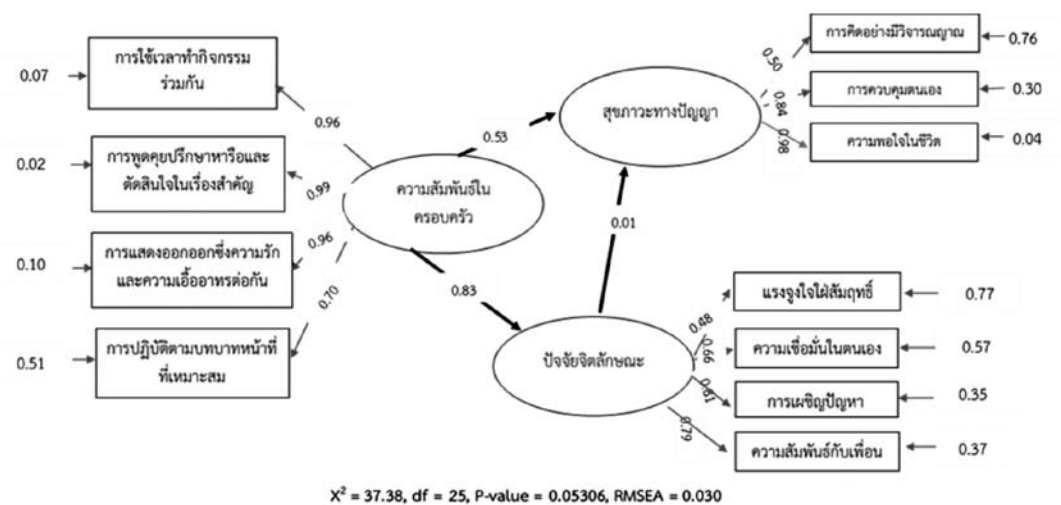
2) ปัจจัยจิตลักษณะ หมายถึง ปัจจัยส่วนบุคคลโดยวัดจากตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร คือ
 1) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ 2) การเผชิญปัญหา 3) ความสัมพันธ์กับเพื่อน และ 4) ความเชื่อมั่นในตนเอง

- (1) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่มีความมุ่งมั่นที่จะกระทำการต่างๆ เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตนเองวางไว้ มีความทะเยอทะยาน มุ่งความสำเร็จมากกว่า หลีกเลี่ยงความล้มเหลว โดยแต่ละคนจะมีระดับแรงจูงใจแตกต่างกันไป
 (2) ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง ความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง ถ้าแสดงความคิดเห็นและสามารถตัดสินใจในการกระทำการต่างๆ ถ้าแสดงออกถึงความเป็นตัวตนของตนเองด้วยความมั่นใจ และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
 (3) การเผชิญปัญหา หมายถึง ความอดทน ความพากเพียร และความสามารถในการผ่านพ้นความยากลำบากโดยไม่ล้มเลิก
 (4) ความสัมพันธ์กับเพื่อน หมายถึง การมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และรับคำแนะนำระหว่างเพื่อน

การตรวจสอบความตรงของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

การตรวจสอบความตรงของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่แสดงอิทธิพลของความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางปัญญาของวัยรุ่น พบว่า อิทธิพลของความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางปัญญาของวัยรุ่นมีค่าไคสแควร์เท่ากับ 37.38 องศาอิสระ (df) เท่ากับ 25 ความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ .053 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ .990 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ .970 และค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ .030 ความสัมพันธ์ในครอบครัวสามารถอธิบายความแปรปรวนของปัจจัยจิตลักษณะได้ร้อยละ 68.00 ความสัมพันธ์ในครอบครัวและปัจจัยจิตลักษณะสามารถอธิบายความแปรปรวนของสุขภาวะทางปัญญาได้ร้อยละ 29.00 เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางปัญญา พบว่า อิทธิพลทางตรงจากความสัมพันธ์ในครอบครัวส่งผลต่อสุขภาวะปัญญามีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.530 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่ไม่ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากปัจจัยจิตลักษณะ นอกจากนั้น ปัจจัยจิตลักษณะยังได้รับอิทธิพลทางตรงจากความสัมพันธ์ในครอบครัว โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.83 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาอิทธิพลความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางปัญญาจากครอบครัวที่เป็นแบบอย่างที่ดี พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะทางปัญญา ประกอบด้วย 1) ความสัมพันธ์ในครอบครัว ได้แก่ การใช้เวลาในการทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว การพูดคุยปรึกษาหารือและตัดสินใจในเรื่องสำคัญของสมาชิกในครอบครัว การแสดงออกซึ่งความรักและความเอื้ออาทรต่อกันทั้งทางกาย วาจา ใจ ของสมาชิกในครอบครัว และการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสมของสมาชิกในครอบครัว 2) ปัจจัยจิตลักษณะ ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความเชื่อมั่นในตนเอง การเผชิญปัญหา และความสัมพันธ์กับเพื่อน 3) สุขภาวะทางปัญญา ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (รู้) การควบคุมตนเอง (ตื่น) และความพอใจในชีวิต (เบิกบาน) สอดคล้องกับเรวดี เพชรศิราสน์และคณะ (Phetsirasan, et al., 2007) พบว่า 1) ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ความหมายของความสุขและการสร้างเสริมสุขภาพต่างกัน สุขภาพของวัยรุ่น คือ อีสระ ไม่ถูกควบคุมจากผู้ใหญ่ และได้รวมกลุ่มกับเพื่อน การสร้างเสริมสุขภาพคือการทำให้ชีวิตให้ดีขึ้น ขณะที่ความสุขของผู้ใหญ่ (มารดา) คือความสามารถในการควบคุมและจัดการสมาชิกในครอบครัว การสร้างเสริมสุขภาพคือการทำให้ความเป็นอยู่ดีขึ้น ส่วนความสุขของบิดาคือความสามารถในการหารายได้ ไม่ถูกควบคุมจากภรรยา การสร้างเสริมสุขภาพคือการทำให้ร่างกายแข็งแรง ทำงานได้ สำหรับวัยรุ่นอายุให้ความหมายความสุข คือ ได้รับการยอมรับและเอาใจใส่ดูแลจากลูกหลาน สอดคล้องกับการนำเสนอของสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (Office of Women's Affairs and Family Institutions, 2007) ที่พบว่า ผลที่เกิดจากความสัมพันธ์ทำให้พบว่ามีประเด็น คือ

1) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ซึ่งเกิดจากการปลูกฝังมาตั้งแต่เด็ก และแรงบันดาลใจจากครอบครัวส่งผลให้เกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่ดี

2) ความเชื่อมั่นในตนเองซึ่งเกิดจากความภาคภูมิใจที่ได้จากสมาชิกในครอบครัว สมาชิกในครอบครัวได้แสดงออก ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองและเห็นว่าตนเป็นคนสำคัญในครอบครัวและให้ความสำคัญกับครอบครัว

3) การเผชิญปัญหา เมื่อเกิดปัญหาหรืออุปสรรคทำให้เกิดความพยายามแก้ปัญหาด้วยตนเอง หรือถ้าแก้ปัญหาไม่ตกจะไปปรึกษาครอบครัว นอกจากนี้ยังพบว่า บิดา มารดาเป็นแรงบันดาลใจให้กับวัยรุ่น ครอบครัวตัวอย่างและวัยรุ่นครอบครัวตัวอย่างมีความต้องการให้สมาชิกในครอบครัวมีความภาคภูมิใจในตนเองด้วย

4) ความสัมพันธ์กับเพื่อน วัยรุ่นในครอบครัวตัวอย่างจะให้ความเสมอภาคในการคบกับเพื่อนและจะมองโลกในแง่ดี นอกจากนี้ยังยอมรับความผิดพลาดของตนเองและพยายามปรับปรุงตัวให้เข้ากับเพื่อน ยังพบอีกว่าวัยรุ่นในครอบครัวตัวอย่างจะให้ความสำคัญกับความรู้สึกของเพื่อน มักเป็นที่ปรึกษาของเพื่อนโดยมีสมาชิกในครอบครัวร่วมรับรู้ด้วย

อิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางปัญญา (AVGB) พบว่า ตัวแปรดังกล่าวได้รับอิทธิพลทางตรงจากความสัมพันธ์ในครอบครัว (AVGA) โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.530 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตามลำดับ แต่ไม่ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากปัจจัยจิตลักษณะ (AVGC) นอกจากนี้ ปัจจัยจิตลักษณะ (AVGC) ยังได้รับอิทธิพลทางตรงจากความสัมพันธ์ในครอบครัว (AVGA) โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.83 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับ พิณนา หมวกยอด ได้ศึกษา “การพัฒนาศักยภาพนักศึกษาในการสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญา” ผลการศึกษา พบว่า รูปแบบการพัฒนาศักยภาพนักศึกษาในการสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาจากกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม แบ่งเป็นสามส่วน 1) ปัจจัยป้อน ได้แก่ การเตรียมกลุ่มผู้ร่วมวิจัยเพื่อการสร้างสัมพันธ์ และความเข้าใจในกระบวนการวิจัย และสุขภาวะทางปัญญา 2) กระบวนการพัฒนาศักยภาพนักศึกษาในการสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญา ประกอบด้วย 5 แผน คือ แผนพัฒนาสติ แผนพัฒนาศรัทธา แผนพัฒนาปัญญา แผนพัฒนาการประยุกต์ใช้ แผนพัฒนาความสุข 3) ผลของการพัฒนาศักยภาพนักศึกษาในการสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาพบว่า นักศึกษามีศักยภาพในการสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการวิจัยทั้งจากข้อมูลเชิงคุณภาพและปริมาณ พิณนา แสงสาร ได้ศึกษา “การสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับสุขภาวะทางจิตวิญญาณในบริบทของสังคมไทย” ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปัจจัยภายใน ประกอบด้วย ลักษณะ ชีวิตสังคม ประสบการณ์ในอดีต บุคลิกภาพ การปฏิบัติทางพุทธศาสนา และภาวะซึมเศร้า และกลุ่มปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย การถ่ายทอดทางสังคม การสนับสนุนทางสังคมสิ่งแวดล้อม และภาวะสุขภาพ และแนวทางการพัฒนา แบ่งเป็น 2 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับบุคคลประกอบด้วย แนวทางการพัฒนาสุขภาวะทางจิตวิญญาณในเด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ และ 2) ระดับสังคมประกอบด้วย แนวทางการพัฒนาสุขภาวะทางจิตวิญญาณในโรงเรียนและในองค์กร

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) ความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นบรรทัดฐานในพัฒนาในหลายด้านทางสังคม นอกจากนี้ยังมีผลต่อการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน ควรส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว โดยที่ทุกภาคส่วนนโยบายและวิธีปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมและสามารถนำไปใช้ในสังคมแบบมีส่วนร่วม

2) การปลูกฝังลักษณะที่พึงประสงค์ในวัยรุ่นควรได้รับมาตั้งแต่ปฐมวัยผ่านความสัมพันธ์ในครอบครัว

3) สุขภาวะทางปัญญาของวัยรุ่นเกิดจากความสัมพันธ์ในครอบครัว ควรสร้างความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของคนในครอบครัวอย่างเป็นระบบ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความสุขในครอบครัวโดยเลือกศึกษาตัวแปรอื่นๆ ทั้งตัวแปรทางพุทธจิตวิทยา และตัวแปรทางจิตวิทยาร่วมสมัย โดยเลือกตัวแปรส่งผ่านที่น่าสนใจ

ข้อเสนอแนะนี้ได้มาจากการผลการวิจัยภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีตัวแปรมากมาย ทั้งตัวแปรทางพุทธจิตวิทยาและตัวแปรทางจิตวิทยาร่วมสมัยดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อเสนอแนะข้างต้น หรืออาจทำการศึกษาวัยวิจัยตัวแปรบุคลิกภาพด้านอื่นๆ จากบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบก็ได้ เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เลือกนำมาศึกษาเพียงตัวเดียวคือ บุคลิกภาพด้านการมีจิตสำนึก

2) ควรมีการทำวิจัยซ้ำกับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มอื่นๆ เพื่อตรวจสอบอิทธิพลของความสัมพันธ์ในครอบครัวด้วยตัวแปรที่มีผลต่อสุขภาวะทางปัญญา

ข้อเสนอแนะนี้ได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวัยวิจัย เป็นเพียงกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดบุรีรัมย์เท่านั้น ซึ่งผลการวิจัยที่ได้อาจยังไม่ใช่คำตอบของการวิจัยสำหรับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มอื่นๆ ควรทำให้ครอบคลุมมากขึ้นเช่น สุ่มกลุ่มตัวอย่างในแต่ละภาคของประเทศไทย เป็นต้น

3) ควรมีการนำโมเดลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ไปทำวิจัยเชิงทดลองต่อไปโดยใช้ตัวแปรในรูปแบบต่างๆ เป็นตัวแปรต้น เพื่อสนับสนุนว่าโมเดลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้สามารถทำให้บุคคลมีความสุขภาวะทางปัญญาจริง

ข้อเสนอแนะนี้ได้มาจาก ความต้องการพิสูจน์ว่าโมเดลความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางปัญญาของวัยรุ่นบุรีรัมย์ที่สร้างขึ้นสามารถนำมาปรับใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ในการวิจัยเชิงทดลองอาจประกอบด้วยกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แล้ววัดค่าความสุขในความรักที่เกิดขึ้นจากบุคคลทั้งสองกลุ่มนำมาเปรียบเทียบกัน อย่างไรก็ตาม การวิจัยเชิงทดลองจากโมเดลนี้อาจจัดกระทำขึ้นได้ยาก เนื่องจากต้องมีการควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนอื่นๆ ด้วย

สรุป

อิทธิพลความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางปัญญาของวัยรุ่นนั้นคือความสัมพันธ์ในครอบครัวจะผลให้เกิดปัจจัยส่วนบุคคลคือแรงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความเชื่อมั่นในตนเอง การเผชิญปัญหา และความสัมพันธ์กับเพื่อน ความสัมพันธ์ในครอบครัวทำให้เกิดสุขภาวะทางปัญญาคือการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การควบคุมตนเอง ความพอใจในชีวิต ปัจจัยจิตลักษณะคือแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความเชื่อมั่นในตนเอง การเผชิญปัญหา และความสัมพันธ์กับเพื่อนส่งผลให้เกิดสุขภาวะทางปัญญา

References

- ASEAN Institute for Health Development. (2009). *Thai family relationship*. Research report. ASEAN Institute for Health Development: Mahidol University.
- Sukharom, A. and Intarakamhaeng, A. (2005). *Processing and synthesis of Research on EQ in Thailand*. Research Report. Behavioral Science Research Institute: Srinakharinwirot University.
- Thepthian, B. et al. (2007). *Project of Family Condition Survey based on strong family institution indicators*. ASEAN Institute for Health Development: Mahidol University,
- Piyaphimonsit, C. (2003). *Development of causal models of emotional quotient for Mathayomsuksa 1*. Ph.D. thesis Field of Test and Measurement. Faculty of Education: Srinakharinwirot University.
- Yolao and Others. (2011). *Creation of assessment tools and indicators for spiritual development for public health personnel*. Applied Behavioral Science Research Institute: Srinakharinwirot University.
- Ubonsaard, K et al. (2006). *Development of participation of families, youth and schools in the prevention of pregnancy and unsafe sex among adolescents in lower secondary school Laplae district Uttaradit province*. Research Report.
- Klomkul, L. (2011). *The influence of reflective processes on research effectiveness in classroom practice: Mixed methods research*. Doctor of Philosophy thesis Department of Research and Educational Psychology Chulalongkorn University.
- Khochpakdee, N. (2002). *Educational Project for Development of Indicators "Happy Family"*. Research Report. Mahidol University.
- Office of Women's Affairs and Family Institutions. (2007). *Situational Analysis and Policy Studies/ measures to assist families with special effects: Family of father or mother alone, young parent family and homeless family stage 1*. Research Report. Office of Women's Affairs and Family Institutions: Ministry of Social Development and Human Security.
- Wansiriboot, P. (2000). *Family Psychology*. (4th ed). Bangkok: Chulalongkorn University.

- Limanon, P. et al. (1995). *Preliminary Results of the Thai Family Study Program*. Bangkok. Institute of Demography: Chulalongkorn University.
- Muakyord, P. (2015). *Developing students' potential for intellectual enhancement*. Doctor of Philosophy of Science dissertation, Field of Applied Behavioral Science Research. Graduate School: Srinakharinwirot University.
- Saengsakhorn, P. (2013). *Young people's intellectual health in Chiangmai Province. Research Report*. Rajamangala University of Technology Lanna Chiangmai.
- Masransan, P. (2011). *Integrated Buddhist Domestic Violence Management*. Doctor of Philosophy thesis. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phetsirasan, R. et al. (2007). *Happiness and healthier ways: Different needs between old man in Thai Family*. Research Report. Department of Nursing Science: Walailak University.
- Isranuluk, S. (2003). *Research Report development project of children's intellectual in the country*. ASEAN Institute for Health Development: Mahidol University.
- Thai Family Development and Research Center. (2010). *Study and develop models for enhancing family security*. Research Report. Field of Human Ecology: Sukhothai Thammathirat Open University.
- Saenprasit, Y. (2011). *Prevention of Domestic Violence through Family and Community Involvement: A case study of a community in Pathumthani Province*. Doctor of Philosophy in Science. Graduate School: Srinakharinwirot University.